

איש לרעהו

לקט אמרות
חז"ל, רעיונות,
עובדות והנהגות
מגדולי ישראל,
על מדות טובות
שנביאות
לאהבת הזולת,
הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
© אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל

רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש ג' חשוון תשס"ט שבת - ירושלים 4:15 תל-אביב 4:29 חיפה 4:19 מוצ"ש - ירושלים 5:27 תל-אביב 5:29 חיפה 5:27

פרשת נח

איסור גזל

שלא להכשל באיסור גזל מכל אשר לרעהו !

נלמד מהפסוק: "כי מלאה הארץ חמס מפניהם" (פרק ויג)

ואמרו חז"ל: "בא וראה כמה גדול כחה של חמס. שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל שנאמר כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ" (סנהדרין קח). וכן מובא במדוש: דור המבול ע"י שהיו שטופים בגזל, לפיכך לא נשתייר מהם פליטה (בראשית רבה לחז"ו).

ועדיין צריך להבין: מדוע עונשם של דור המבול, שנחתם על שפשטו ידיהם בגזל, היה באופן ובצורה כזו של ירידת מבול ולא באופן אחר של כליהם?!

מבאר זאת יפה הכלי יקר: "לפי שכל הגוזל נכנס לתוך תחום חברו, על כן דין הוא להביא עליהם שטף מים רבים כי אז כל טיפה נוגעת בחברתה ונכנסת אל תוך גבולה. לפי שבגשמי ברכה נאמר מי פלג לשטף תעלה, מכאן למדין שלכל טיפה יש גומא בפני עצמה וכמלא נימא יש בין כל טיפה וטיפה כדי שלא תכנס אחת בגבול חברתה. וזה הגוזל ונכנס בתחום חברו דין הוא שיתהפכו עליו גשמי ברכה למבול, כי אז כל הטיפות מתערבות.

מוסיף הכלי יקר, כי לכך כיוונו חז"ל באומרם (תענית ז): "אין הגשמים נעצרים אלא בעוון גזל שנאמר על כפיים כיסה אור". לפי שלשון גשמים סתם מדבר בגשמי ברכה כמו שפירש רש"י על הפסוק "ויהי הגשם על הארץ", ואח"כ נאמר "ויהי המבול". אלא כשהורידן הורידן ברחמים אולי יחזרו בתשובה ואז יהיו גשמי ברכה. מעתה זהו שאומרים חז"ל אין גשמי הברכה נעצרים כי אם בעוון הגזל, כי הגוזל ונכנס בגבול של חברו אין מן הדין שירדו לו גשמי ברכה שאין טיפה נכנסת בגבול חברתה.

"צריך לברוח מראדין"...

סיפר רבי אלתר טוביה ויין זצ"ל תלמיד ישיבת ראדין: זכרוני מעשה שאירע בתקופת שנות תרפ"ז-תרפ"ט. העיר ראדין היתה גועשת ורועשת. וכל כך למה? נודע כי החפץ חיים אמר שצריך לברוח מראדין!...

על שום מה? נודע לו לחפץ חיים כי האיש העובד בניקוי ארובות התנורים דורש חצי זלוטי בעד ניקוי יחידה (מחיר מופרז) והרי זה שוד! גזלנות! ואסור לדור במקום כזה. לא העילו הפצרותיהם ותחנוניהם של אנשי העיר ואף גדולים טובים מחוץ לעיר כי ישנה את החלטתו זו.

וכבר ידוע שהקדיש החפץ חיים סכום כסף נכבד לצורכי רבים, שכן, היתה לו פעם חנות בראדין וחשש שמא הונה פעם את מישהו, ורצה לצאת ידי חובתו כתקנת חז"ל "יעשה צרכי רבים".

מאיר עיני ישראל

נקי כפיים ובר לבב

פעם נסע החזון איש מביתו לתל אביב להשתתף בשמחת אחד ממקורביו. לאחר השמחה נאלץ החזון איש להמתין לרכב שיחזירו לבני ברק. הוא עמד על המדרכה שמחוץ למקום השמחה ומאן דהו הציע לו לשבת על כסא עד שיגיע הרכב.

סירב החזון איש להצעה זו בנימוק שאם ישב שם הרי העוברים והשבים במקום יצטרכו לעקוף את המדרכה והוי גזל הרבים!

מעשה איש

לע"נ ר' שמואל זאב הלוי בן ר' שלמה הלוי וולפסון ע"ה

נלב"ע יום ב' דחזה"כ סוכות

ולע"נ הרב שלמה בן ר' חיים רינגר ע"ה נלב"ע כ"ה תשרי

ת . נ . צ . ב . ה .

להתרחק מחברת רעים ולא לדור בין אנשי רשע!

נלמד מהפסוק: "מן הארץ ההיא יצא אשור ויבן את נינוה..." (פרק י"א)

וכתב רש"י (מהמד"ד): "כיון שראה אשור את בניו שומעין לנמרוד ומורדין במקום לבנות המגדל יצא מתוכם."

שנינו במסכת אבות (פ"א מ"ז): "הרחק משכן רע" ומבאר רבי אברהם אזולאי זצ"ל (זקנו של החיד"א): אפילו אם זה האיש הרע שוכן אצלך, ואין אתה יכול להפרד ממנו לגמרי, מכל מקום השתדל להתרחק ממנו ככל שידך משגת. שכן האיש ה"רע" הזה הוא רשע גמור, רשע בתכלית, אין הוא רשע סתם ועל כן לא יועילו דבריך להחזירו בתשובה, ולכן מוטב לנהוג עמו בהתרחקות.

ומדוע שנה התנא בלשון "הרחק" ולא אומר "התרחק"? כדי לרמוז לנו - אומר רבי אברהם אזולאי - שיש להרחיק גם אנשים אחרים זולתן מלהתקרב לאותו רשע. (ממע"נ).

להתרחק אף מראיית דברים המזכירים את הרע

לא רק מאדם רע יש להתרחק, אלא גם מכל מראה רע שיש בו כדי להשפיע השפעה שלילית על נפשו של אדם - יש להתרחק מלראותו.

ביסוד זה ביאר הגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל (בספרו נחלת אליהו) בשם החפץ חיים את הטעם מדוע ציוה ה' להרוג לא רק את עמלק עצמו אלא גם את כל מה ששייך לעמלק אפילו בהמה, ולא לשייר ממנו כל זכר? משום שהסכנה מעמלק "אשר קרן בדרך" היא מכל דבר שראייתו תזכיר את עמלק, וכמו שמצינו בקורח שנבלע עמוק באדמה. וכל כך למה? משום שהוא הלעיג על תורת ה' וא"כ אפילו הקבר שלו לא היה צריך להיות בגלוי, שלא יאמרו שבזה הקבר מונח האפיקורס. כי גם ראייה כזו משפיעה לשלילה על נפש האדם. עד כדי כך יש להרחיק מכל מראה המזכיר את הרע אף אם הוא כשלעצמו אינו רע.

נאמר בפסוק (דברים כ"טו) "כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים... ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם... פן יש בכם איש או אשה... אשר לבבו פונה היום ללכת לעבוד את אלהי הגויים ההם"... שוב ניתן ללמוד מלשון הכתוב כי בעצם ראיית השיקוצים והגלולים יש בה כדי להשפיע להטות את הלב אל הרע...

ואכן מבאר הגרי"ז סולובייצ'יק זצ"ל (בחידושו עה"ת שם) כי על ידי ראיית דבר רע עלולים להיות מושפעים לרעה ח"ו ואפילו אם הדברים שרואים הם מאוסים ומשוקצים כפי שמעידה התורה, בכל זאת הוצרך משה רבינו להשביעם שלא יפנו ללכת אחריהם, ללמדנו עד היכן צריך להתרחק מלראות דברים רעים.

עוד וכן מצינו בחז"ל (סוטה ב.) "כל הרואה סוטה בקילקולה יזיר עצמו מן היין" כי על כן, עצם הראיה בקילקול, כבר יש בה כדי להשפיע השפעה שלילית על הרואה, על כן יזיר עצמו מן היין. וכעין זה הביא הגרא"א דסלר זצ"ל (בספרו מכתב מאלהו ח"ד) בשם רמ"מ מויטבסק זצ"ל (בספר פרי הארץ) שזה שידיעתו נתרבתה ע"י שראה סוטה בקילקולה דוקא הוא בסכנה שיכשל באותו קילקול ולכן עליו להזיר עצמו מן היין.

ומבאר הגר"א דסלר את דבריו, שהראיה גרידא אף בלי מעשה יש בה כדי לקבוע את הרושם בלב שמחשבתו הטובה תהפך לרעה, כי מאחר ולבו עדיין אינו מתוקן, עלול הוא להפגם ע"י ציווי הרע שמעביר על לבו כדי לגנות את הרע.

מכל האמור עלינו ללמוד עד כמה יש צורך להרחיק אף ממראות של דברים רעים. ובספרו חיי עולם כתב הגר"י קניבסקי - הסטייפלר זצ"ל ללמוד מהפסוק "ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלישתים... כי אמר אלוקים פן ינחם העם בראותם מלחמה..." עד כמה צריך להרחיק ממקום העבירה, וכי יש ללמוד מכאן הנהגה לדורות להתרחק מאוד ממקום עבירה וממקום הגורם והמסובב לעבירה.

"כשנוגעים בדבר טמא - נטמאים מיד"!

מעשה בתלמיד חכם ידוע, שומר מצוות, שנהג להרצות את הרצאותיו במקום קלוקל שדעת גדולי ישראל היה שיש להתרחק ממקום זה. והנה בחג הסוכות הלך אותו תלמיד חכם לבקר את הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל. הוא נכנס לביתו בשעה שרבי איסר זלמן היה בעיצומה של שיחה תורנית בפני אורחים שהסבו בסוכתו וכלל לא הרגיש בכניסת הלה לסוכה.

בתוך דבריו הזכיר רבי איסר זלמן את דברי חגי הנביא: "הן ישא איש בשר קודש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל היקדש, ויענו הכהנים ויאמרו לא. ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא, ויענו הכהנים ויאמרו יטמא" (חגי פרק ב' יא, ג).

והסביר רבי איסר זלמן את הפסוק כך: "כאשר נוגעים בדבר שיש בו קדושה עדיין אין נעשים כתוצאה מכך "קדושים", אבל כאשר נוגעים בדבר טמא, אזי נטמאים!" (רמז ברור ונוקב לאותו תלמיד חכם שמרצה במקום טמא).

אותו תלמיד חכם אשר סבור היה שרבי איסר זלמן מכוון בדברים אלו אליו, התקשה להבליג, והעיר לרבי איסר זלמן: הרי הגמרא בפסחים (יז.) מסבירה את הפסוקים הללו בדרך אחרת לגמרי?

השיב לו רבי איסר זלמן, אשר עדיין לא זיהה את האיש, ואמר: הגמרא אכן מסבירה את שאלותיו של חגי לכהנים ואת תשובותיהם בצורה שונה, אולם אין זה סותר את פירושינו.

בדרך עץ החיים

"הרחק משכן רע"

סיפר הגאון רבי מרדכי מן זצ"ל על חמיו הגה"צ רבי הלל ויטקינד זצ"ל זצ"ל (ראש ישיבת בית הלל) כי כאשר ביקש להעביר את ישיבתו מתל אביב לבני ברק, עשה "הנחת אבן הפינה" לישיבה בשיכון ה' בב"ב, לאחר זמן פגשו הרב אהרונוביץ זצ"ל ואמר לו:

"מה עשית? הרי ההסתדרות עומדת לבנות שם שיכון ההסתדרות..."

הלך רבי הלל להתיעץ עם גדולי ישראל. כששאל את הרב מפוניבז הגרי"ש כהנמן זצ"ל השיב לו: "תברח משם! הם יזרקו עליכם אבנים כמו שזורקים אצלי!" וכששאל את המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל ענה לו:

בפרקי אבות נאמר: "הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע" וכתב היעב"ץ כי "שכן" רע גרוע הוא מ"חבר" רע! ולכן בשכן כתוב "הרחק" ובחבר "אל תתחבר"...

דרך שיחה

לנהוג בענוה וצניעות עם הזולת !

נלמד מהפסוק: "ושם אחיו יקטן" (פרק י"כה)

וּכְתַב רִשׁוֹ: "יקטן - שהיה עניו ומקטין עצמו, לכן זכה להעמיד כל המשפחות הללו". גם על נח מבואר בגמרא (עבודה זרה ו: ובפירוש רש"י שם) שהיה עניו ושפל רוח. ויתכן כי מסיבה זו ניצל מן המבול ככתוב: "ונח מצא חן בעיני ה'". וזאת מחמת ענוה שהיתה בו ככתוב במשלי (ג'לג) "ולענוים יתן חן" וכפירוש הגר"א: "ולענוים השומעים חרפתם ואינם משיבים, מכניעים את עצמם לכל אדם בעולם ואין רודפים אחר הכבוד, יתן חן. הקב"ה יתן חינו בעיני הבריות. ושינו באבות (פ"ג-ג): "כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו".

מציאת חן בעיני ה' מצילה מכל רע

נמצאנו למדים מעלתה הנשגבה של מדת הענוה שכוחה שקול כנגד זכויות רבות. שכן חז"ל אומרים במדרש כי גם נח היה צריך להאבד במבול כי אדם נידון אחר רובו ואם הרוב חיובי, נכלל גם הוא בו. וכל הסיבה שניצל מהמבול היא משום ש"מצא חן בעיני ה'" והיינו מצד מדת הענוה שהיתה בו, כאמור, נמצא ש"מציאת חן" בעיני הקב"ה, הנובעת מהענוה, היא פתח מילוט נפלא להציל את האדם מן הפורענות, במקום שזכויותיו אינן מספיקות לכך.

יתכן שלרעיון זה כיוונו חז"ל באומרם (סנהדרין צב. ועוד) "הוי קבל וקיים" ופירש רש"י: הוי עניו קבל לשון אפל. עשה עצמך אפל ושפל ותחיה. והיינו משום ש"לענוים יתן חן" כמו שביארנו, ומכיון שמוצא אדם חן בעיני הקב"ה ניצול הוא מכל רע כפי שמצינו אצל נח שכיון שמצא חן בעיני ה' ניצל מן המבול.

לאור האמור ניתן לקבוע, כי הברכה המעולה והנחוצה ביותר לכל אדם, במיוחד כשאנו עתירי זכויות (ומי יכול להבטיח שאינו כזה) הוא שיזכה למצוא חן בעיני אלוהים ואדם, וכלשון שאומרים אחר ברכת המזון "ונישא ברכה מאת ה' וצדקה מאלוהי ישענו ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלוהים ואדם".

ואכן מצאנו מובא (בספר פניני רבינו יחזקאל) על תלמיד שבא להפדר מרבו הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל וביקש ממנו ברכה לרגל צאתו מהארץ להרביץ תורה בחו"ל, אמר לו רבי יחזקאל כהאי לישראל:

"**הברכה** הטובה ביותר היא "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלוהים"! וממילא יהיה גם "בעיני אדם"! אשרי האדם שמצא חן ושכל טוב בעיני אלוהים! וזאת הברכה כוללת היא את כל הברכות שבעולם. וממילא צריכים אתם להשתדל למצוא חן בעיני אלוהים!..."

ענות הצדיקים - מתוך תחושה אמיתית של שפלות המעשים

כשמדברים על מציאת חן בעיני אלוהים ואדם הבאה מחמת ענוה והצטנעות, אין הכוונה להנהגה חיצונית של ענוה ש"מוצאת חן" בעיני הבריות, כעין הנהגת נימוסין וכיו"ב. אלא הכוונה לתחושה פנימית של התבטלות עצמית אמיתית לנוכח גדלות הבורא, והרגשת שפלות כשמתבונן עד כמה דל הוא ורחוק מקיום חובותיו כלפי בוראו. ענוה הנובעת מתחושה זו, אמיתית היא ואינה מן השפה ולחוץ.

המחיש זאת כ"ק אדמו"ר בעל ה"צמח צדיק" מו"ז'ניץ במשל הבא (הובא באהלי צדיקים): מעשה באדם שמסחרו לא צלח בידו, חובותיו גדלו והנושים התדפקו על פתחו. יעץ לו ידידו: "תחביא את כל הסחורות שבחנות ותצעק שגנבים רוקנו את המדפים, ואז כולם ירחמו עליך ויאספו כספים להעמידך על רגליך".

סירב האיש לשמוע לעצת חברו ואמר: "אינני רמאי ונוכל!"

ואולם יום אחד באה עליו גם צרה זו. כשהגיע בבוקר לחנותו ראה כי גנבים רוקנוה מכל וכל. אוראז עמד ברחוב ובכה בזעקות שבר. ניגשו אנשים לנחמו ולעודדו. ראהו חברו וקרץ לו בעיניו: "אתה משחק את תפקידך היטב, הנה תכף תבוא הישועה!" קרא העני לעברו: "טעות בידך, באמת לא נשאר בידי מאומה!"

סיים הרבי משלו ואמר: הוא הדין בצדיק המייסר את עצמו באוזני קהל עדתו על שפלות מצבו ומיעוט עבודתו. השומעים סבורים שזוהי ענוה יתירה אבל הצדיק יודע שזוהי האמת לאמתית...

ענוות חן

על ענוותנותו המופלאה של הגה"צ רבי יצחק בלזר זצ"ל מסופר (בגירסה שונה מהידוע): באסיפת גדולי התורה שנתקיימה בעיר הבירה פטרבורג נתכבד הגאון רבי יוסף דב סולובייצ'יק זצ"ל (בעל הבית הלוי) לפתוח בדברי תורה. הוא פתח בקושיה עצומה ומיד התפתח ויכוח סוער בין כל המשתתפים שניסו לתרץ מי בחריפות ומי בבקיאות. ורק הגאון רבי יצחק בלזר רבה של פטרבורג ישב ושתק.

לבסוף, בעל הבית הלוי יישב בעצמו את הקושיה בעמקות מופלאה ושוב התלקח ויכוח בין הרבנים, זה מקשה וזה מפרק, אבל רבי יצחק בלזר שותק כאילו אין לו מושג בכל המשא ומתן. תמה הבית הלוי בלבו: האם זהו שאומרים עליו שגדול בתורה הוא?

עוד באותו ערב לאחר שנסתיימה האסיפה מיהר הבית הלוי לביתו של רבי יצחק בלזר כדי להקביל פני רב העיר כמקובל. כיבדו רבי יצחק מאוד והחל לפלפל עמו בדברי תורה בסוגיה המדוברת ברוב הבנה וגאונות וחידושי שטפו כמעין המתגבר.

הביע הבית הלוי את פליאתו הרבה בפני רבי יצחק: "תמה אני אם נהירין לו למר שבילין של סוגיא זו על כל מפרשיה מדוע לא לקח מקודם חלק בכל המשא ומתן, ואיך לא חשש שמא יזלזלו בגדלותו התורנית?"

חיך רבי יצחק וגילה סודו לרבי יוסף דב: "מים רבים התלבטתי בקושיה זו שהעלה כבודו באסיפה, עד שזכיתי ליישבה בטוב טעם ודעת. וכששמעתי היום קושיה זו מפי כבודו שמחתי מאד שכיוונתי לדעת גדולים. ובקוצר רוח המתנתי ליישוב הקושיה, וכששמעתי שכבודו יישב הקושיה באותו אופן שאני תירצתי לא היה קץ לאושרי ושמחתי".

רבי יצחק הוציא מאחד הארגזים מחברת עבה בה כתב את חידושי והראה לבית הלוי את הקושיה והתרוץ האמורים עם כל השלקא וטריא בסוגיא ההיא. ביקש הבית הלוי את סליחתו על שלא העריכו כראוי לו, ומיהר לפיטם בין כל הרבנים את גאונותו וצידקותו, ובעיקר את גדול ענוותנותו של רבי יצחק בלזר.

הראשון לשושלת בריסק

"כיהודי ירושלמי פשוט"...

הנהגתו של הגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל היתה בפשטות ובענוה, כאדם רגיל, ללא עוזרים ומשמשים כיהא למעמדו הרם. לאלו שהביעו פליאתם על כך אמר: "כשירדתי מהאוניה בהגיעי לארץ הקודש, החלטתי שכאן אתנהג ככל יהודי ירושלמי, בלי גינוני מלכות שהיו מנת חלקם של אבותי ושלי כרבני פטרבורג".

כך אירע גם כשעמד עם אנשים בתור כדי לקנות קרח למקרר (שאי עדיין לא השתמשו במקרר חשמלי). כשהבחינו בו ניגשו אליו מיד ואמרו שאין זה לכבודו וביקשו ממנו למסור להם את הדלי והם יקנו עבורו את הקרח. אך הרב מפרשבורג סירב באומרו "כשדרכו רגלי על אדמת ארץ הקודש הכרזתי מיד שמכאן ואילך אהיה כיהודי ירושלמי פשוט, ולכן אינני רוצה שימשו אותי".

במחיצתם

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

על המחיה ועל הקלקלה / הרב נפתלי וינברג

לארגן אמצעי תשלום? אם אדם לא מסוגל לחיות בצמצום - ואין זה משנה אם זה מחמת עצמו או מחמת בני ביתו - שיגדיל את הכנסותיו! **יקום** אדם וישאל: אני אברך כולל ואין לי אפשרות להגדיל את הכנסתי שמסתכמת במלגה. ואף אנו נענה לו: תשיג משרת ראש ישיבה, משרת ראש כולל וכדומה! אם הוא יפקח מולנו זוג עיניים ויאמר בתימהון: זה לא מציאותי עבורי! אף אנו נענה ונאמר: נטילת הלוואות ללא כיסוי זה דבר עוד יותר לא מציאותי. או שאתה מקטין את הוצאותיך או שאתה מגדיל את הכנסותיך. לא ניתן לרקוד על שתי החתונות - להכניס מעט ולהוציא הרבה!

לעולם ישנה עדיפות ראשונה: "תורתו אומנותו" והסתפקות במועט. ברם אברך שאינו יכול ללמוד וגם משרה תורנית לא מתאימה עבורו עדיף שיאתר אמצעי אחר של פרנסה בכבוד, מאשר יכנס לחובות! וכמוכן, הכל בהתייעצות עם גדולי ישראל! וגם אז, אין זה פוטר מחובת לימוד התורה במקביל לעיסוקו במסחר, וכפי שמצינו במשך כל ההיסטוריה של עם ישראל, יהודים הצליחו במסחר וגם למדו, ויפה תלמוד תורה עם דרך ארץ. רבי יוחנן היה סנדלר רבי יצחק היה נפח, רש"י היה סוחר יין, מי לנו כהנשר הגדול הרמב"ם שלמד רפואה אחרי שאחיו שתמך בו נפטר, וכן הרמב"ן היה רופא, גם רבי מנחם זמבה היה סוחר גדול.

* * *

לאחת הסיבות שההוצאות גדלות מן ההכנסות קוראים כבוד. וליתר דיוק: **כבוד מדומה**. הרמח"ל במסילת ישרים (פי"א) כותב על כך דברים נוקבים והוא מתאר אנשים שמעדיפים להשפיל את עצמם להתפרנס מן הצדקה והעיקר ש"לא יתעסקו במלאכה שלא תהיה מכבדת בעיניהם, מיראתם פן ימעט כבודם, היש לך הוללות גדול מזה? וכו'".

"ואמנם חז"ל, אשר הורונו והדריכונו תמיד בדרכי האמת, אמרו (אבות א, י), "אהב את המלאכה ושנא את הרבנות". ואמרו עוד (פסחים קח), "פשוט נבלתא בשוקא ולא תימר, גברא רבא אנא, כהנא אנא". ואמרו עוד (בבא בתרא קי), "לעולם יעבד אדם עבודה שהיא זרה לו ואל יצטרך לבריות".

כאשר יעצו לנו חז"ל - רופאי הנפש - לפשוט נבלתא בשוקא ולא להצטרך לבריות, עלינו להתבונן בדבריהם ולגלות את חכמת החיים העמוקה הצפונה בהם.

מורי ורבותי! אין ולא יהיה בעולם שום היתר לזלזל בדיני ממונות משום סיבה. אין מצווה מכבה עבירה וחזקה שמצוות לימוד התורה לא תשמש חלילה כתירוץ לזלזול בדיני ממונות.

* * *

כהורים עלינו לחנך את ילדינו בכל התחומים וגם כדאי שמוסדות החינוך יקדישו זמן לזה. חשוב לחשל בנוער את היסודות של אמונה וביטחון לקראת הניסיונות עימם אולי יפגשו במהלך חייהם. לחנך אותם כיצד להתנהג במפגש עם אנשים שאינם שומרים תורה ומצוות, ואף עם גויים. כיצד לנהוג בישרות ובדרך ארץ.

עלינו גם להקנות להם יסודות תורניים של משא ומתן באמונה - שכן מי ערב לנו שהם ימשיכו ללמוד כל ימי חייהם? למען האמת גם אם הם יישארו בין כותלי הכולל במשך כל ימי חייהם, הם חייבים להכיר את היסודות של משא ומתן באמונה ואת הדינים הבסיסיים של חושן משפט. גם מי שלא עובד לפרנסתו נפגש עם הלכות אלו כמעט מידי יום ביומו.

ונזכר כולנו שהשנה החדשה שהתחילה תהא שנה טובה ומבורכת!

כדי לכתוב את המאמר הנוכחי לא היינו זקוקים למעשה הבא - אותו שמעתי מפי רב אחד - אבל מעשה שהיה כך היה: "מידי שנה, בערב פסח אני מוכר את החמץ לגויה מאנגליה שחיה בארץ. מדובר באשה מבוגרת שחשה משיכה לעם ישראל והגיעה הנה כדי לסייע ליהודים בעזרה סוציאלית. לאחר בדיקות עלה שאין לה חלילה שום כוונות מיסיונריות, והיא באמת ובתמים רוצה לסייע לעם היהודי".

"בכל שנה נהגתי להתקשר אליה מספיק זמן לפני פסח, כדי לוודא שנוכל לערוך את המכירה דרכה. באחת השנים הייתי מאוד עסוק ולא התקשרתי אליה. בנדיבותה טרחה לאתר אותי והציעה את עצמה שוב למכירת חמץ. התפלאתי מרצונה הטוב ולדעתי היא ראויה לתואר חסידת אומות העולם".

"לאחר שסיימנו את מכירת החמץ ביקשה שבתור רב אסביר לה דבר שמציק לה. אני לא מבינה את היהודים - טענה הגויה - אני קבלתי חינוך שאם אין כסף אז לא קונים. ואילו כאן אני רואה שאנשי ים קונים וקונים ונכנסים לחובות!"

כדי למנוע קטרוג מעם ישראל ענה לה הרב מה שענה, אך גם הוא הרגיש שככלות הכל הצדק עימה...

* * *

התופעה הזו נכונה לצערנו בחיי היום יום, ועל אחת כמה וכמה כאשר מדובר ברכישת דירות. אם סברנו שלפני שנה רכשו דירות **בדולרים** והיום **בשקלים** - מסתבר שגם אז וגם היום רוכשים בכלל **בנמ"חיים**.

כולם מבינים שקיימים מקרים ספציפיים בהם יש ללוות כסף, כאשר תמו המזומנים בכיס. לדוגמא; אם המקרר בבית שבק חיים, או שאחד מבני הבית נזקק בדחיפות לטיפול שיניים, אזי יש ללוות כסף. אך מה ההיתר להפוך את 'היוצא מן הכלל' לכלל? האם זה לא מוגחך לבקש מהקב"ה מספר פעמים ביום: "ונא אל תצריכנו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם!" ומיד בסיום ברכת המזון למהר לגמ"ח התורן? מהיכן שואבים את הרוח הקלילה ללוות כסף שאין סיכוי ריאלי להשיבו?

את מחזור הכספים הביתי מאוד קל לחשבן: לוקחים דף רושמים בצד ימין את כל ההוצאות הצפויות לחודש הבא, ובצד שמאל את כל ההכנסות הצפויות לחודש זה. מציצים לשורת הסך הכל ומגלים אם ההכנסות עוברות את ההוצאות או להיפך. אם מגלים שההוצאות עולות על ההכנסות חובה לעצור מיד ולנקוט באחת הפעולות הבאות: (א) לצמצם את ההוצאות (ב) להגדיל את ההכנסות.

מורי ורבותי! יש למחוק מהרשימה לחלוטין את האופציה השלישית: גמח"ם. אין פתרון כזה!!! ולחשוב להיות קבצן בוודאי שאין זו הדרך!!!

* * *

קיימים אנשים יקרים אשר מקיימים בגופם ובנפשם את ההוראה "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה". הם חוסים תחת כנפי השכינה, חיים בצמצום רב ועמלים בתורה. ודווקא אלו בורחים מהלוואות כמו מאש. הם יודעים שרדיפה אחר גמח"ם אינה מתכון בטוח להתמדה. הם מכירים את שאלת חז"ל רחיים בצווארו ויעסוק בתורה? ולפיכך הם נזהרים שלא להפיל את צווארם לתוך הרחיים!

האם אדם שראשו טרוד ברדיפה אחר גמח"ם מסוגל ללמוד בראש צלול? והאם מצוות הוא כן מסוגל לקיים בישוב הדעת? האם יש לו את הסבלנות להכין את עצמו לקראת קיום המצוות בכוונה ובמנוחת הנפש? גם אם קיימים אנשים שהרחיים לא מפריעים למנוחת נפשם, הרי לרובא דרובא של האנשים זה כן מפריע!

מנין ההיתר לאדם להפיל את עצמו לתוך הרחיים, ליטול הלוואות בלי